

The Last Word

How could Yitzhak, our righteous Patriarch, have a son whose very nature even in the womb was inclined towards idol worship? (see Rashi to v.22)

God can either make a person's disposition naturally good or naturally bad. However, even if a person has a natural inclination to evil, that does not mean that he is evil per se, for he is given free choice. Rather, the reason why he was given such an inclination was to rise to the challenge and overcome it. Thus Eisav was given a natural tendency to evil so that he could excel in the Divine service of "quashing" the evil inclination.

Even though he failed in his task, we can nevertheless learn from Eisav that if a person has strong desires to do something bad, it means that he has been given the special Divine mission of overcoming his inclinations.

(Based on Likutei Sichos vol. 20, p. 108ff)

וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֶדְמוֹנִי כִּי וְאַחֲרָיו כֵּן יֵצֵא אַחִיו. אֵיזָא בְּמִדְרַשׁ (סג, יא) לְמָה יֵצֵא עֲשׂו תַחֲלִילָה כִּדִּי שִׁיצָא הוּא וְסִרְיִיתוֹ עִמּוֹ. אִ"ר אֲבָהוּ כַהֲדִין פְּרִיטָא שְׁהוּא מִשְׁטָף אֶת הַמֶּרְחֵץ וְאַחֲ"כ מֶרְחֵץ בְּנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. וְיֵשׁ לְהִבִּין הַכוּוֹנָה בְּזוֹה הַמֵּאמֵר וְכוּוֹנָה הַמֶּשֶׁל אֲשֶׁר אָמַר ר' אֲבָהוּ וְזוֹה בִּיאור הוֹסִיף בְּהַמֶּשֶׁל. וְהִנֵּה דְבָכֵל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם הָרֹאשׁוֹן הוּא הָעֵיקָר וְהִסּוּד לְהֵבֵא אַחֲרָיו. וְהָרֹאשׁוֹן הוּא גִ"כ גְּדוֹל בְּמַעֲלָה מִן הַשֵּׁנִי. וְזוֹה מַעֲלַת הַבְּכוֹר בְּכָל מְקוֹם, אִמְנָם יְעִוּיִן בְּפִסְחִים (כ"ג, ה, א) דְּמַחֲלֵק הַגִּמְרָא בֵּין הַיֵּכָא דְכָתִיב רֹאשׁוֹן וְבֵין הַיֵּכָא דְכָתִיב הָרֹאשׁוֹן בְּה', דְּרֹאשׁוֹן בְּלֹא ה' פִּירוּשׁוֹ רֹאשׁוֹן מִמֶּשׁ וְזוֹה שֶׁבָּא אַחֲרָיו הוּא שֵׁנִי לוֹ וְכִמּוּ יוֹם רֹאשׁוֹן שֶׁל יוֹ"ט שְׁהוּא הָעֵיקָר וְהַבְּאִים אַחֲרָיו הֵם שֵׁנִים לוֹ, אֲבָל הַיֵּכָא דְכָתִיב הָרֹאשׁוֹן בְּה' פִּירוּשׁוֹ הַמּוֹקֵדִים. עֲנִישׁ דְּהַפְסוֹק דָּאךְ בְּיוֹם הָרֹאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׁאוֹר מִבְּתִיכֶם מוֹקְמִין לִיה עַל עֵדִי"ט וְלֹא עַל יוֹם רֹאשׁוֹן שֶׁל יוֹ"ט דְּהָרֹאשׁוֹן מַעֲיָקְרָא מִשְׁמַע וְכִמּוּ הָרֹאשׁוֹן אָדָם תּוֹלֵד. דְּיוֹמוֹ שֶׁל עֵדִי"ט הָרִי אֵין שִׁיךְ לִמֹּר דְּהוּא יוֹם רֹאשׁוֹן וְשֵׁנִי לוֹ הוּא יוֹ"ט רַק הוּא קֹדֶם לְיוֹ"ט וְאַחֲ"כ

בִּא יוֹם רֹאשׁוֹן שֶׁל יוֹ"ט. וְלִמְשַׁל כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ הוֹלֵךְ בְּרֹחוֹב דְּהַמֶּלֶךְ הוֹלֵךְ רֹאשׁוֹן וְאַחֲרָיו הַשֵּׁנִי לִמְלֵךְ וְהַמֶּלֶךְ נִקְרָא רֹאשׁוֹן, הַגֵּם דִּידוֹעַ דְּקֹדֶם הִלִּיכְתוּ שֶׁל מֶלֶךְ הוֹלְכִים עֲבָרִיו לִפְנֵי לִפְנֵי הַרְחֹב וְהַמְשִׁים אִישׁ רֵצִים לִפְנֵי מִ"מ לֹא שִׁיךְ לִמֹּר דָּהֵם הוֹלְכִים רֹאשׁוֹנִים וְאַחֲרֵיהֶם הוֹלֵךְ הַמֶּלֶךְ שֵׁנִי לָהֶם דָּהֵם לֹא נִקְרָאוּ רֹאשׁוֹנִים אֲלָא מוֹקְדָּמִים וְזֶה נִקְרָאוּ הָרֹאשׁוֹנִים בְּה' וְאַחֲ"כ הוֹלֵךְ הַמֶּלֶךְ רֹאשׁוֹן וְנִמְצָא לִפִּי זֶה דְּלֹא שִׁיךְ לִמֹּר דְּאַחֲרֵיהֶם הוֹלֵךְ הַמֶּלֶךְ רַק אַחֲרֵי פַעֲלוּתָם בְּהִלִּיכָתָם דְּהֵינּוּ שְׁפִינוּ הַרְחֹב אוֹ שְׁחָלְקוּ כְּבוֹד לְהַמֶּלֶךְ בְּרִיצָתָם הוֹלֵךְ הַמֶּלֶךְ. וְזוֹה שְׂדֵקָה הַכְּתוּב וְאָמַר גְּבִי עֲשׂו דְּלֹא כָתִיב בּוֹ רֹאשׁוֹן רַק יֵצֵא הָרֹאשׁוֹן בְּה' דְּאֵינוֹ נִקְרָא רֹאשׁוֹן וְעַקֵּב שֵׁנִי לוֹ רַק נִקְרָא הָרֹאשׁוֹן דְּפִירוּשׁוֹ הַמּוֹקֵדִים, וְכֵן לֹא כָתִיב וְאַחֲרָיו יֵצֵא אַחִיו דְּאֵין הִי פִירוּשׁוֹ אַחֲרֵי עֲשׂו רַק כָּתִיב וְאַחֲרָיו כֵּן יֵצֵא אַחִיו דְּפִירוּשׁוֹ אַחֲרֵי הַפַּעֲלָה דְּהֵינּוּ אַחֲרֵי יֵצִיאָתוֹ שֶׁל עֲשׂו וְפַעֲלוּתוֹ בְּיֵצִיאָתוֹ יֵצֵא יַעֲקֹב, וְזוֹה שְׁשָׁאֵל הַמִּדְרַשׁ מִהוּ הַפַּעֲלָה שֶׁפַּעֵל עֲשׂו בְּיֵצִיאָתוֹ וְהַשִּׁב לִפְנֵי הַדֶּרֶךְ שִׁהִיָּה נָקִי בְּיֵצִיאָתוֹ וְיֵצֵא עֲשׂו וְסִרְיִיתוֹ עִמּוֹ, וְאָמַר ר' אֲבָהוּ מִשַׁל כַּהֲדִין פְּרִיטָא שְׁהוּא נִכְנָס בְּתַחֲלִילָה לְהַמֶּרְחֵץ לְשׁוֹטְפוֹ

וְאַחֲ"כ רֹחוֹץ בֶּן הַמֶּלֶךְ דְּלֹא שִׁיךְ לִמֹּר דְּאַחֲרָיו רֹחוֹץ בֶּן הַמֶּלֶךְ רַק אַחֲרֵי פַעֲלוּתוֹ וְשִׁטְיָתוֹ לְהַמֶּרְחֵץ. וְקִצָּת מִזֶּה רֵאִיתִי זֶה כִּמְה בְּסִפְרֵי בֵּית דוֹד יְעוֹ"ש. וּבְהַתְחַלֵּת לִידָתָם נִתְקִיִּים בָּהֶם נִבְרָאוּ שֶׁל שֵׁם וְעֲבָר שְׁאִמְרוּ לְרִבְקָה וְרִב יַעֲבֹד צַעֲרֵי דְּבִתְחַלֵּת יֵצִיאָתָם עֲשֵׂה עֲשׂו עֲבֹדָה לְיַעֲקֹב, וְעִ"כ לֹא אָמְרוּ לֵה וְהַבְּכוֹר יַעֲבֹד צַעֲרֵי וְכָלשׁוֹן הַמִּקְרָא בְּכָל מְקוֹם (בְּרַאשִׁית מ"ג, ל"ג) הַבְּכוֹר כְּכֹחוֹתָו וְהַצַּעֲרֵי כְּצַעֲרֵיתוֹ. דְּבִאֲמַת לֹא הִיָּה עֲשׂו בְּכוֹר כָּלֵל דְּהָרִי יַעֲקֹב הִיָּה הַבְּכוֹר לְהָרִין וְכִמּוּ דְּאֵיזָא בְּמִדְרַשׁ (סג, יא) מִשַׁל לִנְתֹן שְׁנֵי מִרְגְּלִיּוֹת לְצַלְחִית זֶה שְׁנִכְנַס אַחֲרוֹן יֵצֵא רֹאשׁוֹן, וְעֲשׂו נִקְרָא רִב דְּהוּא נּוֹלֵד קֹדֶם וְהוּא יַעֲבֹד לְהַצַּעֲרֵי שְׁהוּא הַבְּכוֹר:

וּבְדְבָרִים הָאֵלֶּה נוֹכַח לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַכְּתוּב כְּשֶׁנִּכְבַּא עַל הַבֵּית הַשֵּׁנִי אָמַר (חגי ב, ט) גְּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבֵּית הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן

הָרֹאשׁוֹן וּמִפְרַשׁ בְּגִמְרָא (יְרוּשָׁלַיִם מִסַּכַּת מַגִּילָה פ"א ה"ב) מִשׁוּם דְּעָמַד עֲשָׂר שָׁנִים יוֹתֵר מִן הָרֹאשׁוֹן. וְכִבְרַת חֲקֵר אֲמַאי קָרִי לִיה אַחֲרוֹן וְהָלֹא הוּא רַק אֲמַצְעֵי וְאַחֲרָיו הָרִי גִ"כ יִהְיֶה בֵּית שְׁלִישִׁי, וּבְתוֹסַפַּת יוֹ"ט כָּתִיב דָּגָם עַל הַשֵּׁנִי שִׁיךְ לִמֹּר אַחֲרוֹן וְכִמּוּ שְׁאֵחִ"כ (בְּרַאשִׁית ל"ג, ב) וְיֵשׁ אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יְלִדֵּיהֶן רֹאשׁוֹנָה וְאֶת לֵאָה וְיִלְדֶיהָ אַחֲרוֹנִים וְיוֹסֵף וְרַחֵל אַחֲרוֹנִים וּבְפִרְטָא רַבְעָת בְּנֵין בֵּית שֵׁנִי וְדָאִי דְּשִׁיךְ לִמֹּר בּוֹ אַחֲרוֹן כִּיֹן דְּעִדִּין לֹא נִכְנָה הַשְּׁלִישִׁי. אֲבָל הַנִּבְרָא לִמֹּר יוֹתֵר דּוֹדָאִי עֵיקָר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַנִּתֵּן לְיִשְׂרָאֵל הוּא הַבֵּית הַשְּׁלִישִׁי שִׁכְנוֹהַּ בְּקִרְבּוֹ בִּימֵינוֹ אֲמֵן. שְׁהוּא יִהְיֶה קִיָּים לְעוֹלָם וְעֵיקָר הַהִבְטָחָה שֶׁל וְשִׁכְנוֹתֵי בְּתוֹכָם הוּא עַלִּין וְעַלִּין הַתְּפִלָּה בְּשִׁירַת הֵים וְאָמְרוּ (שְׁמוֹת ט"ו, יז) תִּבְיָאֵמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהֵר נַחֲלָתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתֶּךָ פַּעֲלָת ה' מִקְדָּשׁ ה' כְּוִנּוּ יִדִּיךְ דְּזוֹהוּ הַבֵּית הַשְּׁלִישִׁי שְׁאֵין בְּנֵינּוּ בִּידֵי בִשֶׁר דָּם כְּרַאשׁוֹנִים רַק יִדֵּי מִן הַשָּׁמַיִם בְּנוּי וּמִשְׁכּוֹלֵל. וְהַבֵּית הָרֹאשׁוֹן וְכֵן הַשֵּׁנִי וְכָל מֵה שֶׁהִיָּה לְיִשְׂרָאֵל הִיָּה רַק הַכְּנָה לְהַשְּׁלִישִׁי דְּעַל יְדֵיהֶם יִזְכּוּ לְהַשְּׁלִישִׁי. וְגַם עַל גְּאוּלַּת יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים כְּתִיבוּ הַמִּפְרָשִׁים שֶׁהִיָּה רַק הַכְּנָה לְגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה יַעֲרִין בְּבִרְבֵּיהֶם. וְנִמְצָא דְּעֵיקָר בְּהַמִּיָּק הוּא הַשְּׁלִישִׁי וּמִקְדוּשָׁתוֹ נִצְמַחוּ הַשֵּׁנִי בְּתֵי מִקְדָּשִׁים הַקּוֹדָמִים וְנִתְּנוּ לָהֶם כִּדִּי שִׁהִיָּה מוֹכִנִּים עַל יְדֵיהֶם לִזְכוֹת לְהַשְּׁלִישִׁי וּבְעֵצֶם הַשְּׁלִישִׁי הוּא רֹאשׁוֹן וְזֶה נִקְרָאִים מוֹקְדָּמִים, וְעִ"כ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרֹאשׁוֹן קִרְאוּ הַכְּתוּב הָרֹאשׁוֹן בְּה' וְזוֹהוּ שְׁאִמְרוּ הַכְּתוּב עַל הַשֵּׁנִי גְּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבֵּית הָאֲחֵרוֹן דְּהוּא נִקְרָא אַחֲרוֹן מִן הָרֹאשׁוֹן דְּהֵינּוּ הַמּוֹקְדָּם, אֲבָל בֵּית שְׁלֵעֲתִיד הוּא רֹאשׁוֹן, וְנִמְצָא דְּהַאֲמַצְעִי הוּא אַחֲרוֹן מִמֶּשׁ, וְזוֹהוּ שְׁאִמְרוּ בְּפִסְחִים (דף ה, א) אֲנִי נִגְלָה לָכֶם רֹאשׁוֹן וְכִתְּבָה לָכֶם רֹאשׁוֹן, דְּרֹאשׁוֹן עֲדִין לֹא נִכְנָה וְרַק לְעַל יְכִנָּה הַקִּבְ"ה בְּעֵצְמוֹ כְּכִיכּוֹל בֵּית רֹאשׁוֹן:

ו**אחרי** כן יצא אחיו וידו אוחזת וכו', במדרש רבה הגמון שאל אחד וכו' מי חופס המלכות אחרינו הביא כייר חלק ונטל קולמוס וכתב עליו ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו ע"ה, ומה נפית למה לקח כייר חלק דווקא ומה רמז לו בזה וגם למה כתב לו הו"ל בפה מקרא זה, וכל להבין הנה כשהיה מלך במדינה ובא אז ונטל המלוכה מידו ומלך תחתיו גם הראשון ישאר לזכרון עולם שהוא מלך קד וקד שנים והשני מלך קד וקד שנים ושניהם מלכו ולשניהם יאמה והיתה מלוכה אבל לא כן ית' לעתיד לבא כשימלך מלך ישראל אז ישכחו הראשונים לגמרי ותחל המלכות והמשלה בין משה מלך ישראל ויש להעמים במקראי קודש בזהלים נעים ומירות אחר בשב ה' את שיבת ליון היינו כחולמים היינו כמו החולם חלוס שראה דברים בחלומו ואינו רואה זאת מראה ודמות הדבר אבל כשרואה אחרי הדבר בהקץ מציין כי לא ראה בחלומו היטב כדמותו וללמו וכן כשנשוב ליון כראה למפרע כל הגדולות שראינו בין האומות אינו רק דמיון כרואה דמות בחלוס שאין הדבר בעלמותו אז ימלא שחוק פינו ולשוכנו רכה שימלא שחוק פינו על ההגה האומות וגדולתם כלל ה' ולשוכנו רכה על גדולה שלנו שלחנינו גדול משלחנם וכתרינו גדול הרבה מתחרים אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עס אלה עכשיו יראו שלא היה להם כלום וכאפס ואין יהיה צעירהם מה שהיה להם אבל כשהגדיל ה' עמנו היינו שמחים שהיינו סבורים שאמנו הגדולה והתפארת ואיש, וכבוא למדרש הביט שאל מי יתפוס המלכות אחרינו לקח כייר וכו' עליו וידו אוחזת בעקב עשו הבין בזה ורמז לו אחר שכתפוס המלכות יהיה כמו שלא היה מלכות עד עתה כמו שכתב על כייר חלק שלא כתוב עליו כלום משא"כ מי שכתב על כייר שכבר כתוב עליו, אינו אלא מוסיף דברים מה רמז בכייר חלק וכו' עליו וידו אוחזת בעקב עשו רק כעקב נגד גדולת יעקב לו היד עז וגבורה בב"א ככל וכתב:

3
2
10

ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב (כ"ה כ"ו)

במ"ר כאן בא ספור נפלא מצוין ובלתי נפתר: הגמון (שר) רומי שאל את אחד החכמים (בילקוט הגירסא את רבן גמליאל, ונעיר על זה בסמוך) "מי תופס המלכות אחרינו?" לקח (החכם) כייר חלק וכתב עליו, ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב" (הוא הפסוק שלפנינו), וסתומים הדברים. ובמחנות כהונה כתב שרמנו לו, שישאל יעמדו לעתיד ויקחו המלכות מתחת ידי עשו, וגרס בכתיבת החכם וידו אוחזת בעקב עשו, אבל לפנינו חסרה המלה עשו, ורק גמר דבריו במלת "בעקב", והנה נראה לעין, כי כל ענין הספור צריך באור נכון, נצב וקים, והרמז של המת"כ אינו מבואר, ואמצא לנכון (ואולי גם לחובה) להיות כמקוץ נרדמים לספר מה שבא לידי, להתעניין בדברי המדרש האלה זה הרבה עשרות בשנים ולהעלות על הספר לזכר עולם.

4
גמל
פכס

אז בימי חרפי מסתכל הייתי לפעמים בספרים מצוינים אשר בבית עקד הספרים של הגביר הישר והתמים ר' בער באמפי במינסק, וביניהם הצאתי בספר ספרדי ישן נושן (שמו לא אזכור עתה, וכמדומה לי שהי' שער הספר חסר), וכמעט כולו מיוסד על חכמת הקבלה, ובדרך העברה ממקום למקום מצאתי כי מביא דברי המדרש שהבאנו, ומעיר עליו בלשון זה: ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב — "תחלתם היא תחלת מלכות בית דוד, והמשכיל ימצא", עכ"ל. ועם משך הזמנים יצא הדבר מלבי, וברבות הימים, לרגלי איזה שיחת חכמים על ענין קרוב לזה נזכרתי על דברים אלה ואמר לתת את לבי להם להבינם, ויגעתי, וכמדומה לי שמצאתי פתרונם.

והלזנה בזה (על דרך המקובלים), כי האותיות הראשונות מן המלים ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עולים במספר ארבעים וששה (46) ומספר כזה עולה מן האותיות הראשונות מן המלים מלכות בית דוד (ארבעים וששה), ורמז על שיבת המלכות לישראל.

5
140
160
170

ויעקב נתן לעשו חלקם ונזיר עדשים ויאכל וישת ויקם ויילך ויבן עשו את הבכורה (כה:לד)

איתא בגמרא (כ"ב ל"ד), חמש עבירות עבר אותו רשע ביום ההוא, בא על נערה המאורסה, והרג את הנפש, וכפר בתחיית המתים, וכפר בעיקר, ושט את הבכורה. והעיר הגב"א קושטלר וצוק"ל, דאם עבר עבירות כ"כ חמורות כהני למה לא כתבה התורה אלא הא דביזה את הבכורה, ולא הרג את הנפש ובא על נערה המאורסה וכו'. וביאר, דבא ללמד דהכל נובע מאותו

2

המחנה של ביוזי הבכורה, דמי שאין בעיניו שום חשיבות עיני רוחניות
ומוכן לבזות את הבכורה, אז אצלו נעשו כל אותו עבירות קל בעיניו, והם
כולם תוצאות מאותו הביזוי. ודפח"ח. וזהו ענין מה שכתבה התורה על יעקב
כשעבר מעבר יבק, שכח פכים קטנים ואין המדובר דוקא על גשמיות הפכים,
אלא דהיינו ענין כל דבר קטן שיש בו ענין של קדושה יהי' קטן מאד, אין
יעקב מוותר עליו, ומי שמבטל איזה דבר אפילו רק מה שהוא מוסכם כמנהג
ישראל שייך אצלו ביוזי, שיכול להגיע עד לעבירות חמורות, וק"ל.

(6)

(7)

לדן ג' 10

(בזירט) ורבקה אמרה אל יעקב
בנה לאמר הנה שמעתי את אביך
מדבר אל עשו אחיך לאמר,
הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים
ואכלה וגו' ועתה בני שמע בקולי
לאשר אני מצוה אתך וגו' ואעשה
אתם מטעמים לאביך כאשר אהב.

כל הלומד פרשה זו יתמה על החפץ, וכי
יצחק אבינו היה בעל הנאה מעוה"ז שאמר
לעשו (פסוק ד) "ועשה לי מטעמים כאשר
אהבתי" וכן רבקה הדגישה רצון יצחק
ב"מטעמים", והלא אף בזמנו יבזה ת"ח
המשבח טובת המאכלים ומחליף מתיקות
התורה למתיקות המעדנים. וכן יש לעיין במה
שאמרו חז"ל (בראשית רבה פרשה סז, ב) על
פסוק (לג) "מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי
ואכל מכל" מכל מה שנברא בששת ימי
בראשית וכו' מכל טוב שהוא מתוקן לעתיד
לבא (ועי' ב"ב יז), אתמהא! ובפרט לפי מה
שכתב הרמב"ן פרשת חיי (כד, א) "וה' ברך את
אברהם בכל" הכוונה על סוד מסודות התורה,
פי "בכל" תרמוז על ענין גדול והוא שיש מדה
הנקראת "כל" מפני שהיא יסוד הכל עיי"ש,
וכן צ"ל במה שנתברכו יצחק ויעקב ג"כ
במדה זו (עי' ב"ב סם), ואיך פירשו חז"ל
אחזא מחתא כוונת "ואוכל מכל" להורות על

מדה נשגבה זו ולפי פשוטו של מקרא התענג
יצחק במאכלי עריבות.

לולא דמסתפינא הייתי אומר שעיקר
הרגשת טעם שיש להצדיק ממאכל הוא טעם
הקדושה שיש בהמאכל, ולכן (כה, כח) "ויאהב
יצחק את עשו כי ציד בפיו", שבמאכלי עשו
הרגיש יצחק אבינו טעם של קדושה, והיינו
מחמת שהצטיין עשו בקיום מצות כיבוד אב
באופן נעלה, כמו שביארו חז"ל במדרש
(בראשית רבה פרשה סה, טז) "בגדי עשו
החמודות" שבהן היה משמש את אביו, א"ר
שמעון בן גמליאל כל ימי הייתי משמש את

אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמש
עשו את אביו, אני בשעה שהייתי משמש את
אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכין ובשעה
שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים,
אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא
היה משמשו אלא בבגדי מלכות, עכ"ל, ואף
שהיה יצחק אביו סגי נהור ולא ידע באיזה
בגד הוא משמש מ"מ הקפיד לשמשו דווקא
בבגדי מלכות, ועל ידי גודל קיום מצות כיבוד
אב של עשו נכנסה קדושת המצוה לתוך
המאכל ולכן אהב יצחק ה"מטעמים" של עשו.
ולכן חשב יצחק על אף ידיעתו שיעקב איש
תם יושב אהלים ועשו איש שדה שמ"מ ראוי
עשו לברכה מפאת גודל הקדושה שהרגיש
במאכליו. אבל רבקה רצתה להוכיח שעשו
הוא רמאי ואינו ראוי להברכה, וטעם הקדושה
שבצידו אינו מחמת מעשיו הטובים ומדרגותיו
הנפלאות, אלא אך ורק מחמת קיום מצות
כיבוד אב שהיא המצוה היחידה שהוא מקיים
בשלימות, כטלפי החזיר שהם סימני כשרות,
וכל שאר מעשה עשו רעים וחטאים, ולכן
אמרה אל יעקב "שמע בקולי לאשר אני מצוה
אותך" ובזה תקיים מצות כיבוד אם ותכניס
גם אתה קדושת המצוה להמאכל, ובזה
"אעשה אותם מטעמים לאביך כאשר אהב".

וכן כשאמר יעקב (פסוק יב) "אולי ימושני
אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי
קללה ולא ברכה", ענתה לו רבקה "עלי
קלתך בני אך שמע בקולי ולך קח לי", שאם
תשמע בקולי אז לא ירגיש בד כיון שיטעום
בהמאכל טעם מצות כיבוד אב ואם.

וזהו מה שאמר יעקב (פסוק יט) "אנכי עשו
בכורך", וכוונתו היתה לומר לאביו שיש לי
אותה המדה של עשו, שעל ידי קיום כיבוד
אב יש בהמאכל טעם של אותה הקדושה
שאתה אוהב. ואח"כ כשבא עשו (פסוק לג)
"ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי
אפוא הוא הצד ציד" ובא ברמאות ואעפ"כ
"ואוכל מכל" שהרגשתי קדושה גדולה וטעם
רוחני נפלא בהמאכל, וא"כ שייך להכניס
קדושת המצוה להמאכל אף שאין שאר מעשיו
של האיש רצויים, וממילא אין ראיה על גודל
מדרגת עשו, לכן חרד חרדה גדולה ואמר על
יעקב "גם ברוד יהיה"

(8)

(יב) מדבר תחנונים וכו'. ומה שלא הזכיר

שאף על גב שאדם מדבר תמיד לשון קטור
— אפשר להשתנות ולדבר בלשון רכה,
ולפיכך "והידים ידי עשו" אלימי ליה, ולפיכך
"לא הכירו ויברכהו" (ר' פסוק טו), כי היה דן
חזקה של "והידים" יותר עדיף, והשתא יתורץ
הכלל:

יצחק חזקה שאין שם שמים שגור בפיו, כי
אחר שהיו שתי הוכחות שהוא עשו — והיינו
"הידים ידי עשו", ואין אדם משנה לאביו
במילתא דעביד לגלויי⁴², ויש כאן שתי הוכחות
שהוא יעקב — שהקול הוא קול יעקב מדבר
תחנונים, ושם שמים הוא רגיל בפיו, היה יצחק
דן ההוכחות זו כנגד זו; כי ההוכחה שאין שם
שמים שגור בפיו — שקול לגמרי כמילתא
דעביד לגלויא לא משקרי אינשי, ומכל שכן
לאביו⁴³, דשניהם⁴⁴ אין רגיל, אבל לפעמים
נמצא, ולפיכך הם שניהם שוים. ולא היה צריך
לדון רק הוכחות הקול⁴⁵ ל"ידים ידי עשו",
ולפיכך⁴⁶ היה אומר "הקול קול יעקב" —
שמדבר תחנונים, ומכל מקום "הידים ידי
עשו", והידים אי אפשר לשנות כמו הקול

ויאמר בא אחיד במרמה ויקח ברכתך. (כו, לה)

יש להבין, מה הכונה בזה שאמר לו יצחק
לעשו בשעת רגזו וכעסו, שצעק צעקה גדולה
ומרה, להגיד לו אז, בא אחיד במרמה ויקח
ביכתך, שבוה הוסיף עוד להבעיר חמתו וקצפו.
ואפשר, כי מבואר בחו"ל והובא ברש"י, למה
חרד יצחק, אמר שמא עוון יש בי שברכתי
קטן לפני גדול, ושיניתי סדר היחס.
וזהו שהתפלא כאן יצחק וחמה על שני
דברים, הן על יעקב בנו, שהכיר בו שהוא איש
תם ואיש אמת ושם שמים שגור על פיו,
שהוא יעשה מרמה כזו לקחת ממנו הברכות,
וגם חמה על עצמו, איך הצליח יעקב ברמיותו
לקחת הברכות ממנו, ולהכשילו לעבור על
שורת הדין, וזהו שאמר — בלשון תימה —
בא אחיד שהוא התם והישר, במרמה, לעשות
רמאות כזו? וגם ויקח ברכתך, היינו איך
הצליח בזה לקחת הברכות ולהכשילני, והתפלא
בוה שתי תמיהות, הן מצד יעקב הצדיק,
והן מצדו שיצאה תקלה כזאת על ידו, [וזהו]

מדתם של צדיקים, שאף שנעשה לדעתו מרמה
בוה, חשד את עצמו, "שמא עון יש בי" ולכך
יצאה התקלה לברך קטן לפני גדול ולשנות
סדר היחס].
וכשמוע עשו שיצחק מתפלא בזה על יעקב
איך השתמש ברמאות, ומחזיקו לאיש תם
וישר, על זה השיב, הכי קרא שמו יעקב
ויעקבני זה פעמים וגו', היינו שטועה אתה
בו להחזיקו לישר וצדיק, ולתמוה על מעשהו
זה, כי כבר מוחזק הוא ברמאות, ואין לתמוה
עליו על מעשהו זה. וכשמוע יצחק את דברי
עשו שמכר את בכורתו ליעקב, אז נחה דעתו
וגתיישבו לו כל תמיהותיו, הן מצד יעקב
שעשה מעשה כזה, משום שהוא באמת הבכור,
גם מצד עשו, שכיון שעשה מעשה כזה לבזות
הבכורה ולמוכרה, אינו כדאי לקבל הברכות,
וגם לא אירע לו שום תקלה ליצחק, כי באמת
ראוי הוא יעקב לקבל הברכות בצדק ובדין,
וכמבואר ברש"י מחו"ל.